

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Н.В. Сментина
“ ____ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку хліба та
хлібобулочних виробів України»

Виконавець:
студентка групи М-12
Центру заочної форми навчання
Цвях Валерія Віталіївна _____

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Янковий Володимир Олександрович _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ	6
1.1. Сутність та особливості дослідження кон'юнктури	6
1.2. Методичні підходи щодо аналізу кон'юнктури ринку	13
1.3. Основні методи прогнозування кон'юнктури ринку	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ХЛІБА ТА	
ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ.....	29
2.1. Специфіка ринку хліба та хлібобулочних виробів.....	29
2.2. Сучасний стан ринку хліба та хлібобулочних виробів України.....	32
2.3. Конкуренція на ринку хліба та хлібобулочних виробів	45
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ХЛІБА ТА	
ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ УКРАЇНИ.....	53
3.1. Ключові проблеми ринку хліба та хлібобулочних виробів України.....	53
3.2. Прогнозування ціни продукції галузі	56
3.3. Прогнозування обсягів реалізації хліба та хлібобулочних виробів за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа	62
ВИСНОВКИ	70
Список використаних джерел.....	73
Додатки.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дослідження кон'юнктури товарного ринку є важливим етапом в ухваленні управлінських рішень, оскільки результати таких досліджень дають змогу знизити ризики під час проектування управлінських рішень (вихід на нові ринки, пошук нових можливостей, обґрунтування диверсифікації бізнесу тощо). Уміння й навички проведення кон'юнктурних досліджень є вектором успішного функціонування фірми у зовнішньому середовищі.

Хлібопекарська галузь України є однією з основних у харчовій промисловості, яка за виробничими потужностями, механізацією технологічних процесів, асортиментом спроможна забезпечити населення різними видами хлібних виробів. Вона розвинута в усіх областях і районах України. Географія галузі збігається з географією розселення населення. Потужні механізовані підприємства розміщені у великих містах. Хлібозаводи є в усіх невеликих містах і селищах міського типу. Обсяг виробництва зернових культур в Україні цілком достатній для задоволення внутрішніх потреб та значного експорту. Стаціонарні хлібопекарські підприємства мають важливе значення для підтримки соціальної стабільності в суспільстві. Своєю продукцією, яка була, є і залишається продуктом номер один, вони забезпечують всі верстви населення та бюджетні організації.

Хлібобулочні вироби є важливим продуктом харчування, оскільки, з одного боку, внаслідок споживання хліба людина майже на половину задовольняє свою потребу у вуглеводах, на третину – в білках, більше, ніж на половину – у вітамінах групи В та ін. З іншого боку, ці продукти мають соціально важливе значення, у зв'язку з цим питання задоволення потреб населення в хлібі має першочергове значення.

Аналізу кон'юнктури ринку присвячено багато робіт таких науковців як Герболка Н.Л., Горин М. Ф., Іванова Л.О., Касьяненко, В. О., Левшин Ф.М., Карпов В.А, Кучеренко В.Р., Янковий В.О. та інших.

Метою дослідження є аналіз кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів України, виявлення перспектив його розвитку та прогнозування ринкової кон'юнктури.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- розкрити сутність та особливості кон'юнктурних досліджень;
- розглянути методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринку;
- описати економіко-математичні моделі у прогнозуванні ринкової кон'юнктури;
- надати загальну оцінку стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України;
- здійснити прогнозування стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України.

Об'єктом дослідження є процеси, що відбуваються на ринку хліба та хлібобулочних виробів України, його стан та перспективи розвитку.

Предметом дослідження є вивчення кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів України та прогнозування його стану.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня магістра було використано наступні методи:

- порівняльний метод – отримання нової інформації не тільки про властивості порівнюваних явищ, а й про їх прямих і непрямих взаємозв'язках, про загальну тенденцію їх функціонування та розвитку;
- розрахунково-аналітичний та структурно-динамічний методи – при визначенні проблем, тенденцій та перспектив розвитку підприємства, що досліджується;
- метод експертних оцінок – при визначенні основних характеристик зовнішнього середовища.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані Державної служби статистики України.

Публікації. За результатами здійсненого дослідження опубліковано статтю «Сучасний стан ринку хлібобулочних виробів Одеської області» у студентському збірнику ФЕУП ОНЕУ.

ВИСНОВКИ

1. Кон'юнктурні дослідження – це цілеспрямований безперервний збір, аналіз та оброблення інформації про стан економіки, товарного ринку, аналіз і виявлення особливостей та тенденцій їх розвитку, прогнозування основних параметрів і розроблення можливих альтернатив для прийняття рішень.

2. Кон'юнктура ринку – це існуюча на ринку економічна ситуація, яку характеризують співвідношення між попитом та пропозицією, рівень та динаміка цін, товарних запасів та інші показники. Включення поняття товарних запасів до визначення сутності кон'юнктури ринку є правомірним, оскільки вони впливають на пропозицію і попит товарів.

3. Прогнозування – це науково обґрунтоване передбачення ймовірного стану економічної системи та відповідних показників цієї системи в майбутньому на основі вивчення причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій й закономірностей. Основна мета прогнозу – визначити тенденції факторів, які впливають на кон'юнктуру ринку.

4. Кореляційно-регресійний аналіз – це побудова та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що виражає залежність результативної ознаки від однієї або кількох ознак-факторів і дає оцінку міри щільності зв'язку.

5. Хлібобулочні вироби – це харчові продукти, які випікають з борошна, дріжджів, солі, води та додаткової сировини. Основною сировиною у хлібопеченні є борошно, сіль, дріжджі і вода, а допоміжною – молочні і яєчні продукти, жир, цукор, ізюм, мак, прянощі тощо. Залежно від виду борошна, яке використовується для приготування тіста, хліб поділяється на житній, пшеничний, житньо-пшеничний і пшенично-житній; від способу випікання – формовий і подовий; від рецептури – простий і поліпшений.

6. Особливістю ринку хліба та хлібобулочних виробів України є майже стовідсоткове забезпечення продукцією вітчизняного виробництва. Це зумовлено тим, що хліб і хлібобулочні вироби мають короткий термін

зберігання й повинні бути реалізовані протягом доби. Здатність хлібопекарської продукції швидко втрачати споживчі властивості та неможливість транспортувати на великі відстані захищає вітчизняний ринок від ввезення імпорتنих товарів і, таким чином, дає змогу уникати конкуренції із закордонними виробниками.

7. Основними чинниками зниження обсягів виробництва хліба в Україні є: скорочення кількості кінцевих споживачів за рахунок скорочення чисельності населення; зміна смаків споживачів з появою трендів здорового харчування, що лімітують щоденне споживання хліба та хлібобулочних виробів; адміністративне регулювання галузі, яке обмежувало ринкове ціноутворення, рентабельність виробництва та продажу хліба.

8. Основними проблемами розвитку ринку хлібобулочних виробів на сучасному етапі є: економічна криза; військові дії на сході країни; монополізація ринку окремими товаровиробниками у більшості регіонів країни; зниження обсягів промислового виробництва хлібобулочних виробів і зростання питомої ваги виробів домашньої випічки у структурі середньодушового споживання; якість сировини; ускладнення доставки продукції у віддалені від обласних або районних центрів села та селища через відсутність транспортної і збутової інфраструктур; податковий тягар; висока зношуваність основних засобів; низька ефективність функціонування підприємств хлібопекарської галузі.

9. В рамках даної роботи досліджено вплив цінового чинника складових пшеничного хліба на його ціну. Аналіз даних впливу цінового фактору основних складових хліба на його ціну проводився із застосуванням кореляційно-регресійної моделі з використанням аналітичного програмного комплексу STATISTICA 7.0 від StatSoft.

10. Для отримання прогнозу середньої вартості 1 кг хліба пшеничного підставлено значення чинників, що здійснюють вплив на неї, в отриману кореляційно-регресійну модель. За допомогою нескладні математичних підрахунків визначено середню вартість хліба на 2019 рік на рівні 20,31 грн.

11. Для підтвердження достовірності прогнозу на 2019 рік вартості 1 кг хліба, отриманих за допомогою кореляційно-регресійної моделі впливу різноманітних чинників, було досліджено динаміку показника, що вивчається. Аналіз динаміки вартості 1 кг хліба за 2007-2017 рр. за допомогою експоненціальної лінії тренду визначає прогнозне значення на 2019 рік показника на рівні 21,15 грн. Отримані прогнози з розбіжністю у розмірі всього в 0,84 грн за 1 кг пшеничного хліба, тобто приблизно у 1,04%, свідчать про їх достатньо високу точність та вірогідність настання цих подій.

12. Розрахунок прогнозного значення обсягу реалізованої продукції у 2019 році за допомогою отриманої виробничої функції Кобба-Дугласа проводилось шляхом підстановки у модель прогнозних значень змінних «Капітал» та «Труд». Було розраховано прогнозне значення обсягу реалізації продукції на 2019 рік, а саме 31971,45 млн грн. Обсяг реалізації хліба та хлібобулочних виробів у 2019 році з вірогідністю 95% коливатиметься в інтервалі $31971,45 \pm 1899,48$ млн грн. Розрахунок точкового прогнозу обсягу реалізованої продукції на базі тренду експоненціального типу показав, що обсяг реалізованої продукції у 2019 році буде складати 29643,66 млн грн, при чому обрана лінія тренду достатньо точно описує варіацію емпіричних даних.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
2. Бутенко А.І. Кон'юнктурний аналіз товарного ринку / А.І. Бутенко, В.Р. Кучеренко, Є.В. Рак. – Одеса: Автограф, 1999. – 154 с.
3. Васильченко А. Н. Некоторые особенности функционирования рынка хлеба в Украине / А. Н. Васильченко // Хранение и переработка зерна. – 2013. – № 3. – С. 8-10.
4. Виробництво та реалізація окремих видів промислової продукції за переліком продукції ЄС для статистики виробництва (PRODCOM) [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Герболка Н.Л. Вивчення кон'юнктури вітчизняного ринку / Н.Л. Герболка, О.Л. Гром // Фармац. журн. – 2005. – № 4. – С. 87-92.
6. Говорушко Т.А., Сілакова Г.В. Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах в умовах глобалізації економіки: монографія / Т.А. Говорушко, Г.В. Сілакова. – К.: Логос, 2013. – 208 с.
7. Горин М. Ф. З історії кон'юнктурних економічних досліджень в Україні (20-ті роки ХХ ст.) / М.Ф. Горин, В.І. Гринчуцький // Історія народ. госп-ва та екон. думки України. – 1998. – Вип. 30. – С. 181-187.
8. ГОСТ 171-81 «Дрожжи хлебопекарные прессованные. Технические условия» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docs.cntd.ru/document/1200022239>
9. ГОСТ 2874-82* «Вода питьевая. Гигиенические требования и контроль за качеством» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ohranatruda.ru/ot_biblio/norma/220583/
10. Демографічний щорічник «Населення України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
11. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Дослідження і прогнозування економічної кон'юнктури. Конспект лекцій для студентів спеціальності 8.050110 «Прикладна статистика» денної форми навчання / І. А. Сєрова, Т. С. Мирна. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 92 с.
13. ДСТУ 2316-93 (ГОСТ 21-94). «Цукор-пісок. Технічні умови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://kolosok.info/Госты/ДСТУ-2316-93-\(ГОСТ-21-94\)-ЦУКОР-ПІСОК-Технічні-умови-ГОСТ-України-САХАР-ПЕСОК-Технические-условия_g13](http://kolosok.info/Госты/ДСТУ-2316-93-(ГОСТ-21-94)-ЦУКОР-ПІСОК-Технічні-умови-ГОСТ-України-САХАР-ПЕСОК-Технические-условия_g13)
14. ДСТУ 3583-97 «Сіль поварена харчова. Загальні технічні умови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=52721
15. ДСТУ 4492:2005 «Олія соняшникова. Технічні умови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://august.in.ua/ru/vocabulary/dstu-44922005-oliya-sonyashnikova-tehnichni-umovi>
16. ДСТУ 7517:2014 «Хліб із пшеничного борошна. Загальні технічні умови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=77546
17. Економетрія : навч. посіб. / за ред. А. Ф. Кабака, О. В.Проценка. – Одеса : НМЦО-ОДЕУ, 2003. – 562 с.
18. Іванова Л.О. Показники ринкової кон'юнктури / Л.О. Іванова. – Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2004. – 19 с.
19. Казакова М. В. Анализ свойств производственных функций, используемых при декомпозиции экономического роста / М. В. Казакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/gnp/wpaper/31.pdf>
20. Карпов В.А. Конъюнктурные исследования потенциала рынка // Инвестирование экономики Украины в условиях рынка / В.А. Карпов. – Одеса: Інститут проблем ринку й економіко-екологічних досліджень НАН України, 1998. – 320 с.
21. Карпов В.А. Маркетинг: прогнозування кон'юнктури ринку: Навч. Посіб./ В.А. Карпов, В.Р. Кучеренко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003 - 284 с.

22. Касьяненко, В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів. Конспект лекцій: навч. посібник / В. О. Касьяненко, Л. В. Старченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 185 с.
23. Кириленко І.Г. Формування зернового ринку в Україні: стратегія розвитку / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 79-84.
24. Коваленко О. Ю. Методичні основи прогнозування фінансового стану підприємства // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». Том 24 (63). – 2011. – С. 35 -39.
25. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: Избранные труды / Н. Д. Кондратьев. — М. : Экономика, 2002. – 767 с.
26. Конспект лекцій з курсу «Кон'юнктура товарних ринків» для студентів спеціальності 6.030507 «Маркетинг» / Укл.: В.В.Кузяк, Ю.Я.Добуш. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 200 с.
27. Крисанов Д.Ф. Якість і безпека харчової продукції // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 103-119. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/ujrn/econprog_2010_3_11
28. Кроніковський Д.О. Оптимізація розподілу ресурсів згідно системи контролінгу // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 123-129. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_1_21
29. Кучеренко В.Р. Основи економічної кон'юнктури / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов. – К.: ЦНЛ, 2004. – 222 с.
30. Кучеренко В.Р. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів і послуг. Монографія / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, А.В. Андрейченко та ін. – Одеса, Атлант, 2010 – 161с.
31. Левшин М. Ф., Пономарёв В. В. Кон'юнктура світових товарних ринків – М,2000 – 76с.

32. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. Монография / Ф.М. Левшин. - М. : Междунар. отношения, 1993. - 260 с.
33. Навольська Н.В. Дослідження ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні / Н.В. Навольська // Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 11. – С.438-441.
34. Об'єднання виробників харчової галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru/analytics/analytical-articles/12579/
35. Орехов А. М. Методы экономических исследований / Учебное пособие для вузов. Учебники РУДН. Инфра-М, 2009. – 360 с.
36. Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>
37. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
38. Перспективы развития пищевой отрасли в Украине [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/>
39. Подладчиков В. Н. Микроэкономика. Производственные функции / В. Н. Подладчиков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://i.kpi.ua/podladchikov/-menu=micro-firm-2-.htm>
40. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Монографія / Під науковим керівництвом д.е.н., професора Ковальова А.І./ - Одеса: Атлант, 2010. – 266 с.
41. Репке В. Конъюнктура / В. Репке. - М.: Финансове вид-во НКФ СРСР, 1927 - 160 с.
42. Ринок хліба та хлібобулочних виробів в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agronews.ua/node/78604>
43. Статистичний бюлетень «Виробництво промислової продукції за видами в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>
44. Статистичний бюлетень «Основні засоби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

45. Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
46. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
47. Статистичний збірник «Індекси споживчих цін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
48. Черевко Є. В. Оптимальна фондоозброєність та початковий капітал/ Є. В. Черевко // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса, ОДЕУ. – 2007. – № 26. – С. 359-365.
49. Янковий В. О. Прогнозування зони беззбитковості інвестицій у хлібопекарську промисловість за допомогою виробничої функції / В. О. Янковий // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса, ОДЕУ. – 2006. – № 22. – С. 410-414.
50. Янковой В. А. К проблеме оптимизации параметров производственных функций / В. А. Янковой // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – Харків, 2016. – № 4 (11). – С. 122-126.

ДОДАТКИ